

KMEČKI TURIZEM

Drago Kladnik*

Kmečki turizem pri nas je opredeljen kot dopolnilna dejavnost na kmetiji. Pri tem gre za izkoristek prostega časa, ki ga prinašata tehnični napredek ali pa sezonska narava dela ter za dopolnilno delo, ki prinaša dohodek. Pomen dopolnilnih dejavnosti kmetov je večji v deželah z drobnolastniško agrarno strukturo, kakršna je v Evropi predvsem Jugoslavija, posebej še v gorskih, hribovitih in v takšnih predelih, kjer so naravne možnosti za kmetovanje neugodne. Brez njihovega razvijanja oziroma pospeševanja ter pozitivnih ekonomskih, socialnih, kulturnih in drugih posledic, ki jih povzroča takšna usmeritev, bi bila deagrariacija in razseljevanje v tovrstnih območjih še izrazitejša.

Poleg ekonomskega interesa same kmetije, je kmečki turizem zelo pomemben tudi za splošni družbeni interes, ki se zrcali:

- v ohranitvi kulturne pokrajine,
- zaposlovanju odvečne delovne sile,
- zagotovitvi pestrejših turističnih ponudb,
- plasiranju tržnih viškov v lastni hiši,
- obrambni sposobnosti dežele.

Geografsko proučevanje lahko celovito odgovori na vrsto problemov, povezanih z uvajanjem in učinkovitim delovanjem kmečkega turizma. Pri tem se dotaknemo tudi metodologije sorodnih strok, ki posamezne elemente dejavnosti lahko podrobneje osvetlijo: etnologija, agronomija, ekonomija, sociologija. Vendar prav upoštevanje vse te pestre razvejanosti omogoča geografu, da globlje prodre v obravnavano problematiko.

Dober delovni program je predpogoj za

uspešno opravljeno delo. Potrebna je natančna definicija željenih ciljev in postopkov, s katerimi bomo zastavljene cilje dosegli. Problematika je izredno razvejana, zato moramo že v tej fazi razmisliti, katere elemente bomo obdelali. Kot možna območja proučevanja lahko izdvojimo predvsem:

- občino,
- manjše naravnogeografske regije (npr. Pohorje, Škofjeloško hribovje).

Enota za proučevanje naj bi bila posamezna kmetija, bodisi da gre za že usmerjene kmetije ali tiste s primernim potencialom in ustreznim hotenjem.

V tej zvezi se odpira vrsta možnosti, ki bi jih veljalo podrobneje osvetliti. Seveda vseh ni potrebno vključiti v raziskavo. Izhajamo iz izbranega obsega proučevanega območja ter predvidene vsebinske zasnove. Pri tem velja izdvojiti zlasti:

- naravne potenciale za izvajanje kmečkega turizma, izhajajoč predvsem iz možnih rekreativnih dejavnosti (relief, nagib, ekspozicija, vodovje, klima);
- registracija vseh pomembnejših naravnih in kulturnih spomenikov v bližini;
- opredelitev možnosti za posamezne rekreativne dejavnosti (planinarjenje, smučanje, nabiranje gozdnih sadežev, lov, ribolov, kopanje, ipd....);
- proučitev možnosti za vključevanje novih kmetij v ponudbo kmečkega turizma (pestrost pokrajine, naselbinski tip, turistična tradicija, turistični tokovi, prometna povezanost, specializacija kmetijske proizvodnje, potrebna delovna sila, interes po posodobitvi kmečkega doma, problematika kreditiranja);
- delovna sila na turistični kmetiji s posebnim

*, Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja, Trg francoske revolucije 7, 61000 Ljubljana.

ozirom na vlogi kmečke ženske (dnevna urna obremenjenost posameznih družinskih članov v kmetijskih opravilih - zlasti v konicah, zastopanost pri posameznih delovnih opravilih);

- specializacija kmetijske proizvodnje kot predpogoj za uvajanje turizma na kmetiji (proizvodna usmerjenost, kmetijska mehanizacija, vloga dopolnilnih dejavnosti);

- izobraževanje kmečke družine za potrebe uvajanja in izvajanja kmečkega turizma (gospodinjski tečaji, higiena, učenje tujih jezikov);

- prehrana na turistični kmetiji (direktna poraba domačih pridelkov, lokalne specialitete, analiza povpraševanja gostov);

- ureditev kmečkega doma za izvajanje kmečkega turizma (splošna urejenost, nivo ponudbe - velikost sob, interier, sanitarije);

- analiza klientele na turističnih kmetijah (dolžina sezone, dolžina bivanja gostov, stalnost prihajanja gostov, starostna in socialno-ekonomska struktura gostov, narodnostna struktura gostov, od kod gostje prihajajo);

- kako podaljšati sezono na turističnih kmetijah (upoštevanje obremenitve delovne sile, pestrejšo ponudbo, povezavo s turističnimi organizacijami na ožjem in širšem področju);

- problematika ekonomske propagande (dosedanje izkušnje in efekti, predlogi za nove načine, problematika financiranja);

- ekonomski efekti kmečkega turizma (struktura v celotnem dohodku kmetije, težave pri investiranju);

- drugi efekti kmečkega turizma (večja razgledanost, novi pogledi na gospodarjenje, nova prijateljstva ipd...);

- težave, ki spremljajo uvajanje in izvajanje kmečkega turizma.

Poudarek je na terenskem in kabinetnem delu. Nepogrešljiva je anketa, ki jo pripravimo na osnovi podrobnega delovnega programa. Pri izvajanju anketiranja je potrebno upoštevati vsa načela, ki zagotavljajo uspešnost raziskovanja in so opisana v nekaterih drugih navodi-

lih. Na tem mestu bi svetovali samo, naj bo anketa čim bolj podrobna, saj so na ta način zbrane informacije neprecenljive. Vprašanja naj bodo formulirana tako, da so možni odgovori v kar največji meri že vnaprej predvideni, kvantificirani in čim manj opisni.

Anketo lahko pripravimo tudi za goste. Z njimi lahko preživimo kakšen dan, tako da nam bo problematika še bližja. Posamezne zanimivosti je priporočljivo tudi fotografsko dokumentirati.

Zbrano gradivo pazljivo uredimo in se lotimo analiziranja. Pri tem si pomagamo s tabeliranjem. Posamezne podatke skušamo v kar največji meri smiselno križati med seboj. Poglavitne ugotovitve grafično ponazorimo s pomočjo grafikonov, diagramov in morda tudi tematskih kart, na katerih prikažemo položaj turističnih kmetij, glavne spomenike, možnosti za rekreativne dejavnosti, glavne smeri turističnih tokov in morda še kaj.

Po analitični fazi in izdelavi grafičnih ponazoritev se lotimo pisanja teksta, ki naj bo čim bolj problemsko zastavljen. V ospredju naj bo predvsem iskanje povezav med posameznimi pojavi, elementi in dejavniki.

Literaturo, ki se nanaša na boljše poznavanje proučevanega območja, mora zbrati vsak raziskovalec zase.

Za boljše razumevanje problematike kmečkega turizma in morebitne nove sugestije pa predlagamo zlasti proučitev naslednjih publikacij:

Jeršič, M., Turistična geografija, Filozofska fakulteta, Ljubljana, 1985.

Ostojčič, M., Turizam na selu: Osnovni uslovi razvoja. Zadruga, Beograd, 1978.

Sršen, V., Ugodne perspektive za razvoj kmečkega turizma v Sloveniji, Turistični vestnik, Turistična zveza Slovenije, Ljubljana, 1974.

Krišelj, M., Valorizacija prostora za potrebe kmečkega turizma na primeru Škofjeloške

občine, Magistrska naloga, Filozofska fakulteta, 1979.

Počitnice na kmetih, ČZP Kmečki glas, Ljubljana, 1976.

Korošec, E., Grm, A., Kovačič, E., Gostje na kmetiji - kmečki turizem, priročnik, ČZP

Kmečki glas, Ljubljana, 1975.

Šušteršič, J. Jelnikar, M., Kumar, J., Kmečki turizem - Slovenija, počitnice na kmetih, priročnik, ČZP Kmečki glas, Ljubljana, 1976.

Turizem na kmetih, Zadrudna zveza Slovenije, Ljubljana, 1987.

PREBIVALSTVENA ANALIZA DEPOPULACIJSKEGA OBMOČJA ALI NASELJA

Peter Repolusk*

Buren povojni gospodarski in socialni razvoj v Sloveniji je v marsičem spremenil gostoto in razporeditev števila prebivalstva. Predvsem hiter razvoj neagrarnih gospodarskih panog, med katerimi je prednjačila industrija, je povzročil močne migracijske tokove iz predelov, kjer ni bilo dovolj delovnih mest, v urbana naselja ter na novo ustanovljena zaposlitvena središča. Ker v migracijah praviloma sodelujejo mladi ljudje, območja odseljevanja niso izgubljala prebivalstva samo v absolutnem smislu, pač pa tudi relativno, saj se je "bodoči naravni prirastek selil na območja večje ali manjše koncentracije prebivalstva."

Prebivalstvo so izgubljala zlasti hribovska območja ter naselja, ki so bila prometno bolj oddaljena od gravitacijskih centrov, v večini primerov občinskih središč. V primeru, da naselja niso bila tako oddaljena, so se ljudje manj odseljevali, pač pa so dnevno migrirali na delo, v šolo, po nakupih itd.

Povsod po Sloveniji so se oblikovala območja praznenja ali celo odmiranja prebivalstva (v zadnjem primeru je odseljevanje mladih

doseglo tak obseg, da se populacija v celoti naravno ne more več reproducirati). Obsežni predeli so zlasti v subpanonskem predelu SV Slovenije, na Kozjanskem, na Dolenjskem, v Beli krajini in Pokolpju, Kočevskem, Tolminskem, na prostorsko manj obsežnih predelih pa tudi drugje.

V izhodiščih raziskovalnega dela si bomo zastavili tri osnovne skupine vprašanj:

1. Kdaj in s kakšno dinamiko so se pričeli procesi depopulacije
2. Kateri so pglavilni vzroki (npr. prometna oddaljenost, neperspektivnost kmetovanja, politični razlogi, itd.)
3. Kakšna je vizija ožje in širše lokalne skupnosti (občine) o reševanju teh problemov;
4. Kakšno je vaše mnenje?

IZBOR OBMOČJA PROUČEVANJA, METODOLOGIJE IN UPOŠTEVANJE VEČLETNEGA OPAZOVANJA

Za proučevanje so primernejše manjše prostorske enote, bodisi naselja, skupina skupaj ležečih naselij s podobnimi geografskimi in gospodarskimi značilnostmi, krajevna skupnost, območje krajevnega oziroma matičnega

* Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja, Trg francoske revolucije 7, 61000 Ljubljana.